

23/02/23

שם התלמיד: _____ שם המורה: _____ כיתה: _____

מבחן באזרחות – שכבת י"א

חורף תשפ"ג

הוראות לנבחן

משך הבחינה: שתיים

משך הבחינה כולל תוספת זמן: שתיים וחצי

מבנה השאלון ומפתח הערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – (15X2) - 30 נקודות

פרק שני – (8X5) - 40 נקודות

פרק שלישי – (15X2) - 30 נקודות

סך הכול - 100 נקודות

חומר עזר מותר בשימוש: אין

הוראות מיוחדות: אין

השאלות מנוסחות בלשון זכר אך מתייחסות לנשים וגברים כאחד.

בהצלחה צוות אזרחות: ספיר, טל, חמוטל, איתן, יוני, רונית, קרן ואביה.

פרק ראשון (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3.

1. לאחרונה החלה להתפתח מהפכת השימוש ב-AI שהנה בינה מלאכותית, אנשים רבים עושים שימוש במחוללי תמונות היודעים ליצור תמונה יצירתית, מלאת דמיון ומרהיבה בצבעיה ומאפייניה על סמך משפט אחד שהמשתמש מזין. אמנים רבים כמו ציירים, גרפיקאים וכלל העוסקים בתחום הגרפיקה חוששים מעלייתם של פלטפורמות אלו. לטענתם, אנשים יצרכו וייצרו תמונות ואיורים באמצעות המחוללים ולא יזדקקו כלל לשירותיהם, דבר שיפגע ביכולתם לעבוד ולהתפרנס מהמקצוע שאותו רכשו במאמץ רב.

לא זאת בלבד, הוגשה תביעה ייצוגית בשבועות האחרונים כלפי חברות שיצרו את פלטפורמות הבינה המלאכותית העוסקות ביצירת תמונות. בתביעה יש טענה כי אותן חברות עושות שימוש בתמונות קיימות של אמנים ידועים וביצירות של אמנים שונים, ומתן הן יוצרות את התמונה החדשה במחולל, תוך טשטוש הסגנון הייחודי של האמן בתמונת המקור. לטענת התובעים, הכלי החדשני שפותח מוביל למצב שבו מנצלים ללא גמול ורשות את יצירותיהם האישיות של אמנים רבים.

א. ציין והצג את הזכות שנפגעת לטענת האמנים ממהפכת ה-AI, הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את הזכות שנפגעת לטענת התובעים. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

2. לפי נתוני אתר ועדת הבחירות, ביום הבחירות הקודם לכנסת ה-24 הוצבו 368 קלפיות בבתי אבות, דיור מוגן ומקבצי דיור. לעומת 232 קלפיות שהוצבו ביום הבחירות האחרון במקומות אלו. כלומר, המדינה הקטינה ביותר משליש את מספר הקלפיות בבתי האבות ביום הבחירות. דבר זה מקשה באופן מהותי על קשישים, חולים סיעודיים ובכלל אזרחים מקבוצת הגיל השלישי לממש את זכות ההצבעה שלהם.

ההסבר שניתן מטעם ועדת הבחירות הוא כי על-פי החוק החדש קלפי תוצב רק בבית אבות שיש בו 75 דיירים לפחות, בשונה מהחוק הקודם שדרש רק מינימום 30 דיירים כדי להציב קלפי. משפחות דיירי בתי האבות ואף מנהלי המוסדות זעמו על חוק זה וטענו בפני הועדה כי הקשישים אינם יכולים להגיע לבחור את המפלגה המועדפת עליהם שתשרת את הצורך שלהם ותשמיע את קולם בכנסת. לטענתם, קולות הקשישים מבטאים את רצונו של ציבור משמעותי באוכלוסייה, דבר המהווה עקרון בסיסי בדמוקרטיה.

א. ציין והצג את תנאי הבחירות שנפגע כתוצאה מצמצום מספר הקלפיות ביום הבחירות האחרון. הסבר כיצד תנאי בחירות זה בא לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג את העיקרון הדמוקרטי שנפגע לטענת משפחות הקשישים ומנהלי בתי האבות. הסבר כיצד עיקרון דמוקרטי זה בא לידי ביטוי בקטע.

3. בכבישים, בבתי ספר, במרחב הציבורי – האלימות מתפשטת ומכרסמת כל חלקה טובה וזו תופעה שהולכת וגוברת בכל העולם. רק לפני חודש בארה"ב ירה ילד בן 6 במורתו. במדינתנו, האלימות מתבטאת בבתי הספר בהיעדר כבוד לסגל המורים, ביחס בריוני ומשפיל לתלמידים, באלימות מילולית וגם אלימות פיזית של ממש, בעזרת סכינים, אלות ומכל הבא ליד. כיום, מורים וילדים רבים חוששים ללכת לבית הספר, אין להם את תחושת הביטחון במקום שאמור להגן עליהם.

לאור זאת, הוחלט במשרד החינוך לתת דגש בשנה הקרובה בתחום החינוך החברתי- ערכי על נושא מיגור האלימות. לדברי גורמים במשרד החינוך, בתי ספר יחויבו לקיים מערכי שיעור חינוכיים בכיתות וכן פרויקטים שכבתיים וימים מרוכזים בבית הספר בנושא הכלה, קבלת האחר, איפוק והתמודדות עם כעסים. יהיה דגש על פעילויות של גיבוש, הכרת הזולת, כל זאת במטרה לייצר קירוב לבבות בין התלמידים שיוביל ליצירת אווירה חיובית בביה"ס.

א. ציין והצג איזו **זכות** נפגעת בעקבות תופעת האלימות. הסבר כיצד זכות זו באה לידי ביטוי בקטע.

ב. ציין והצג איזה **עיקרון דמוקרטי** מקדם משרד החינוך בפעולתו. הסבר כיצד עיקרון דמוקרטי זה בא לידי ביטוי בקטע.

פרק שני (40 נקודות)

ענה על חמש מן השאלות 4-10 (בכל תשובה כתוב **לפחות** שניים – שלושה משפטים)

4. ציין והצג את שלושת **מאפייני שיטת הבחירות בישראל**.

5. הצג את ארבעת **הגורמים** אליהם פנה דוד בן גוריון בהכרזת העצמאות ואת **סיבת הפנייה**.

6. הצג את המושג מדיניות **העדפה מתקנת** והצג שני הבדלים בין מדיניות זו למדיניות **הבחנה מותרת**.

7. הצג שני **מאפיינים המבטאים את אופייה היהודי** של מדינת ישראל ושני **מאפיינים המבטאים את אופייה הדמוקרטי** של מדינת ישראל מתוך הכרזת העצמאות.

8. הצג שלוש **הצדקות היסטוריות** ושת **הצדקות בינלאומיות** לקיומה של מדינת ישראל מתוך הכרזת העצמאות.

המשך בעמוד הבא

9. הצג את המושג **תרבות פוליטית דמוקרטית** והצג עקרון דמוקרטי אחד הקיים בו.

10. הצג את המושג **הזכות להליך הוגן** והצג שתי דרכי ביטוי של זכות זו.

פרק שלישי (30 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

לאור חגיגות שחרור של אחד המחבלים שהתקיימה בשבועות האחרונים, הועלתה הצעת חוק שקידמו מספר חברי כנסת בנושא שלילת האזרחות למחבלים. על-פי הצעה זו אדם שמוכח לגביו כי קיבל שכר עבור ביצוע מעשה טרור מהרשות הפלסטינית, ייחשב כמי שוויתר מיוזמתו על אזרחותו או תושבתו במדינת ישראל. כמו כן, אותו אדם יוענש במאסר בפועל ויורחק בתום מאסרו לשטחי הרשות. הצעת החוק עלתה להצבעה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה, 71 ח"כ הצביעו בעד החוק מול תשעה ח"כ שהצביעו נגד. לאור זאת, החוק יעלה לקריאה שניה ושלישית בשבועות הקרובים עד לאישורו הסופי.

חברי הכנסת שהתנגדו להצעת חוק זו, חלקם ממפלגת "חד"ש-תע"ל", טענו כי זו חקיקה גזענית מיסודה מכיוון שהחוק מתייחס למחבלים ערבים בלבד, ולא לפעולות טרור שבוצעו על ידי יהודים. אחד מחברי הכנסת אמר: "אף אחד מכם לא חשב להחיל את החוק על רוצח רבין או רוצחי משפחות דוואבשה או אבו חדיר". לטענתם הוכחה לכך שמדובר בחוק גזעני, ניתן לראות בניסוח החוק שבו נכתב כי העונש יוטל על אדם במידה ויוכח שאותו אדם קיבל כסף מהרשות הפלסטינית – על כן יש התייחסות לערבים בלבד.

עוד הוסיפו המתנגדים לחקיקה כי אין לשלול את זכויותיהם של המחבלים. לטענתם, בית המשפט הוא זה שצריך לשפוט את המחבלים ולהעניש אותם בהתאם לשיקול דעתו. לעומת זאת, הזכויות הקיימות לאזרחים הערבים, הן ביטוי לאמנה שיש בין המדינה לאזרח וליכולתו של האזרח להשפיע על אופן התנהלותה ולכן אין לשלול את זכות ההצבעה שלהם או כל זכות דומה הנובעת ממעמדם כאזרחי ישראל.

11. ציין והצג את **העקרון הדמוקרטי** שהתבטא בתהליך ההצבעה במליאת הכנסת.

הסבר כיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.

12. ציין והצג את **המדיניות** (הבחנה מותרת, אפליה פסולה, העדפה מתקנת) שמתבטאת בהצעת החוק לטענתם של המתנגדים.

הסבר כיצד מדיניות זו באה לידי ביטוי בקטע.

13. ציין והצג את **סוג הזכויות** שלטענת המתנגדים נשלל מהמחבלים.

הסבר כיצד סוג זכויות זה בא לידי ביטוי בקטע.